

# مقدمه‌ای بر تفکرات اقتصادی پساکینزی

www.ketab.ir

پسا کیلزی / مارک لاووی، ترجمه مهرداد ملایی / مشخصات نشر تهران: انتشارات دنیای اقتصاد، ۱۳۹۲ /  
مشخصات ظاهری: ۴۰۸ ص. جدول نمودار / فروشت: اقتصاد کلان / شابک: ۳-۲۰-۶۷۱۰۶۰۰-۹۷۸ /  
ویرایش: فهرست نویسی فیما / یادداشت: عنوان اصلی: Introduction to post-Keynesian economics, 2006 /  
یادداشت و افزامه: یادداشت کتابخانه ص: ۱۹۹ / موسوع اقتصاد کسر: شناسه افزوده ملایی، مهرداد، ۱۳۶۱-  
مترجم / رده بندی کنگره: ۱۳۹۲ م ۷ / HB99 / ۷ / ۱۲ / رده بندی دیویی: ۳۳-۰ / ۱۵۶ / شماره کتابشناسی ملی:  
۳۲۹۲۶۹۷

www.ketab.ir

|    |                                        |
|----|----------------------------------------|
| ۱۱ | پیش‌گفتار                              |
| ۱۳ | مقدمه                                  |
| ۱۵ | نظریه جایگزین جدید                     |
| ۱۷ | پادزهری برای رویکرد «واحدیگری نیست»    |
| ۱۹ | در جابجایی از تفکرات اقتصادی پساواسطی  |
| ۲۱ | فصل اول: هترو دوکسی پساکینزی           |
| ۲۱ | چه کسانی پساکینزی هستند؟               |
| ۲۴ | خصوصیات تفکرات اقتصادی هترو دوکسی      |
| ۲۸ | خصوصیات مبنایی تفکرات اقتصادی پساکینزی |
| ۴۲ | خصوصیات فرعی تفکرات پساکینزی           |
| ۴۶ | خطوط مختلف نظریه پساکینزی              |
| ۵۵ | فصل دوم: هترو دوکسی در اقتصاد خرد      |
| ۵۶ | نظریه انتخاب مصرف‌کننده                |
| ۶۶ | بازارهای انحصاری و اهداف شرکت‌ها       |
| ۷۴ | مرز گسترش                              |
| ۷۷ | شکل متحنی‌های هزینه                    |
| ۸۳ | قیمت‌گذاری                             |
| ۸۹ | عوامل تعیین‌کننده در هزینه نهایی       |
| ۹۴ | پیامدهای نظریه اقتصاد کلان             |
| ۹۵ | فصل سوم: چرخه بولی در اقتصاد کلان      |
| ۹۷ | «اجماع جدید» و نظریه پساکینزی          |
| ۹۹ | خصوصیات اصلی تحلیل بولی پساکینزی       |

|                                                 |     |
|-------------------------------------------------|-----|
| رابطه بین بانک‌های تجاری و بانک مرکزی           | ۱۰۴ |
| رابطه بین بانک‌ها و شرکت‌ها                     | ۱۱۳ |
| نگاه نظام‌مند به اقتصاد پولی                    | ۱۲۲ |
| فصل چهارم دوره کوتاه: تقاضای مؤثر و بازار کار   | ۱۳۵ |
| دوره‌های کوتاه و بلندمدت                        | ۱۳۶ |
| تقاضای مؤثر و اجزای آن                          | ۱۳۷ |
| مدل کالکی                                       | ۱۴۰ |
| بیشتر مدل کالکی‌ها                              | ۱۵۳ |
| فصل پنجم دوره بلند: مدل‌های رشد قدیم و جدید     | ۱۶۷ |
| مدل‌های قدیم: رشد پساکینزی / مدل کمبریج         | ۱۶۷ |
| مدل‌های جدید: کالکی‌ها                          | ۱۷۲ |
| تناقض هزینه‌ها                                  | ۱۷۸ |
| تعمیم‌ها و نقد مدل کالکی‌ها                     | ۱۸۱ |
| پیشرفت فنی در دوران                             | ۱۸۲ |
| قانون ورود و خروج                               | ۱۸۳ |
| تفاوت‌های کارکرد سرمایه‌گذاری و ستیزهای اجتماعی | ۱۸۴ |
| توازن محدودیت دستمزد                            | ۱۸۶ |
| فصل ششم نتیجه‌گیری کلی                          | ۱۹۷ |
| واژه‌نامه انگلیسی - فارسی                       | ۱۹۹ |
| کتابنامه                                        | ۲۰۳ |

| جداول                                                                                        |     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| جدول ۱-۱: پیش فرض های برنامه های پژوهشی نوکلاسیک و هترو دوکس                                 | ۳۱  |
| جدول ۱-۲: خصوصیات اصلی تفکرات اقتصادی پساکینزی فراتر از پیش فرض های تفکرات اقتصادی هترو دوکس | ۴۲  |
| جدول ۲-۱: اصول هفتگانه نظریه پساکینزی انتخاب                                                 | ۵۸  |
| جدول ۲-۲: رویکردهای مختلف قیمت گذاری و بازارها                                               | ۷۱  |
| جدول ۲-۳: عوامل مختلف تعیین نرخ بازده هدف یا نرخ سود عادی                                    | ۹۳  |
| جدول ۳-۱: خصوصیات پول در سیمر پساکینزی و تفکرات اقتصادی نوکلاسیک                             | ۹۹  |
| جدول ۳-۲: ماتریس معاملات - جریان در یک اقتصاد بسته بدون در نظر گرفتن نقش دولت                | ۱۲۷ |
| نمودارها                                                                                     |     |
| نمودار ۱-۱: مکانب فکری در اقتصاد کلان                                                        | ۲۵  |
| نمودار ۲-۱: ارزیابی ارزش احتمالی از طریق انتخاب ها با ماهیت لغت نامه ای                      | ۶۹  |
| نمودار ۲-۲: مرز مالی و مرز گسترش یک شرکت                                                     | ۷۴  |
| نمودار ۲-۳: شکل منحنی های هزینه پساکینزی                                                     | ۸۰  |
| نمودار ۲-۴: تعیین قیمت های طبیعی                                                             | ۸۶  |
| نمودار ۳-۱: ترانزنامه های ساده سازی شده: بانک مرکزی و سیستم بانکی                            | ۱۰۶ |
| نمودار ۳-۲: کارکرد واکنشی بانک مرکزی: مجموعه ای از منحنی های افقی عرضه پول                   | ۱۱۲ |
| نمودار ۳-۳: اصل ریسک فزاینده کالکی                                                           | ۱۱۵ |
| نمودار ۳-۴: جبره بندی اعتیاری: تقاضای مفروض و مؤثر                                           | ۱۱۸ |
| نمودار ۴-۱: بازار کار کالکی ها                                                               | ۱۴۹ |
| نمودار ۴-۲: تعادل چندگانه در یک مدل کالکی دارای منحنی محدب رو به عقب                         | ۱۵۴ |
| تقاضای نیروی کار                                                                             |     |
| نمودار ۴-۳: تأثیر افزایش بهره وری بر منحنی تقاضای مؤثر نیروی کار                             | ۱۵۹ |
| نمودار ۵-۱: مدل رشد قدیمی پساکینزی و تناقض پس انداز                                          | ۱۶۹ |
| نمودار ۵-۲: مدل رشد کالکی ها و تناقض های آن                                                  | ۱۷۹ |
| نمودار ۵-۳: منحنی پساکینزی فلیپس با دامنه مسطح                                               | ۱۹۵ |

|                                                                              |     |
|------------------------------------------------------------------------------|-----|
| میان‌بند ۱-۱: از ساده‌ترین پساگینزی در انگلستان                              | ۴۵  |
| میان‌بند ۱-۲: برآورد نوبل پساگینزی؟                                          | ۴۷  |
| میان‌بند ۱-۳: پساگینزی‌های گینزی‌های جدید؟                                   | ۵۱  |
| میان‌بند ۲-۱: پساگینزی‌ها و نظریه با ماهیت لغت‌نامه‌ای                       | ۶۱  |
| میان‌بند ۲-۲: رون روی اولین طرفه از نظریه پساگینزی انتخاب مصرف‌کننده         | ۶۲  |
| میان‌بند ۲-۳: جین آتوین، متخصص انتخاب‌های لغت‌نامه‌ای                        | ۶۶  |
| میان‌بند ۲-۴: انتخاب‌های با ماهیت لغت‌نامه‌ای، رون تفکرات اقتصادی زیست‌محیطی | ۶۸  |
| میان‌بند ۲-۵: هزینه‌های مستقیم، هزینه‌های کلی و هزینه‌های واحد               | ۷۹  |
| میان‌بند ۲-۶: پرسش‌هایی درباره کاربری ظرفیت                                  | ۸۲  |
| میان‌بند ۲-۷: فرمولی کردن روش‌های قیمت‌گذاری مازاد بر هزینه                  | ۸۶  |
| میان‌بند ۳-۱: یک دیدگاه پساگینزی به جبر هندی، اشارات                         | ۱۱۷ |
| میان‌بند ۳-۱: رد اثر پس‌زنی                                                  | ۱۴۰ |
| میان‌بند ۳-۲: بیان رسمی‌تر فرمول سود                                         | ۱۴۱ |
| میان‌بند ۳-۳: فرمول تقاضای انباشتی                                           | ۱۴۳ |
| میان‌بند ۳-۴: یک فرمول سود جایگزین                                           | ۱۴۴ |
| میان‌بند ۳-۵: بیان فرمولی مدل کالکی‌ها                                       | ۱۴۷ |
| میان‌بند ۳-۶: بررسی تناقض هزینه و تناقض پس‌انداز با فرمول کالکی‌ها           | ۱۵۲ |
| میان‌بند ۳-۷: بیکاری نشأت گرفته از فناوری، قیمت‌گذاری و تقاضای انباشتی مستقل | ۱۶۱ |
| میان‌بند ۳-۸: فرایند تقسیم کار، بهره‌وری ساعتی نیروی کار و تقاضای انباشتی    | ۱۶۴ |
| میان‌بند ۵-۱: تجزیه نرخ سود                                                  | ۱۷۳ |
| میان‌بند ۵-۲: نسخه فرمولی مدل رشد کالکی‌ها                                   | ۱۷۵ |
| میان‌بند ۵-۳: نقش بازارهای مالی                                              | ۱۸۷ |
| میان‌بند ۵-۴: منحنی افقی فیلیس                                               | ۱۹۳ |

## پیش‌گفتار

این کتاب نسخه‌ای اندک تغییر یافته از کتابی است که ابتدا به زبان فرانسوی با عنوان «L, Economie Post-keynesienne» (پاریس، انتشارات Le Decou-verte، 2004) چاپ و منتشر شد. غیر از محدود به روزسازی‌ها و افزودن برخی منابع و مآخذ در جای جای کتاب، عمده تغییرات به نسبت نسخه فرانسوی در پایان سه فصل آخر اعمال شده‌اند که در آنها به گسترش مباحث در مورد برنامه‌های تقسیم کار، کنترل تورم و سیاست‌های رفع بیکاری پرداخته‌ام. نهایت سپاس خود را از همکارم «باسیل مور»<sup>1</sup> به عنوان یک اقتصاددان پساکنیزی دارم که با جدیت تشویق کرد ترجمه این کتاب را به انتشارات «پالگریو مک‌میلان»<sup>2</sup> پیشنهاد دهم. همچنین خانم «دلفین ریوگون»<sup>3</sup> از انتشارات «La Decouverte» فرانسه که کمک زیادی در حل و فصل مسائل مربوط به حقوق ترجمه این اثر داشت. همچنین از دستیار پژوهشی‌ام، «جانگ هون کیم»<sup>4</sup> که نمایه کتاب را تدوین کرد سپاسگزارم. سرانجام مایل‌ام از همکار کانادایی خود، «لویس - فیلیپ روگون»<sup>5</sup>، تشکر کنم که با بزرگواری خود و کنار گذاشتن موقتی کارهای پژوهشی شخصی و نیز چشم‌پوشی از تعطیلات کریسمس، در آماده‌سازی ترجمه دست‌نویس اثر، مرا یاری کرد.

1- Basil Moore

4- Jung Hoon Kim

2- Palgrave Macmillan

5- Louis-Philippe Rochon

3- Delphine Ribouchon

ایده نوشتن تحلیلی از نظریه پساکینزی، اولین بار در جریان یکی از سفرهای کوتاهی که به فرانسه داشتم به ذهنم رسید. در پاریس که بودم سری به کتابفروشی‌های واقع در محله «لاتین کوارتر»<sup>۱</sup> در نزدیکی «سوربون» زدم و با کمال تعجب چشمم به کتاب‌های اقتصادی افتاد در انتقاد از آنچه اصطلاحاً در زبان فرانسوی، «تفکر اقتصادی» *la pensee unique* (تفکر واحد) و در زبان انگلیسی، «راه دیگری نیست»<sup>۲</sup> (TINA) خوانده می‌شود. نویسندگان مختلف این کتاب‌ها، همگی از سیاست‌های اقتصادی که دولت‌ها بانک‌های مرکزی و نهادهای بزرگ بین‌المللی مانند صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی در پیش گرفته بودند ناراضی بودند.

طرفداران اقدامات ریاضتی اعمال‌شده که شامل فرایندهای مقررات‌زدایی و خصوصی‌سازی هستند معتقدند این اقدامات با هدف کنترل کردن مشکلاتی مانند تورم و دستیابی به حفظ نرخ تبادل ارز، افزایش نرخ رشد بهره‌وری و ایجاد مشاغل ثابت انجام می‌شوند. هرچند کسی مخالف این اهداف نیست؛ اما تردیدهای زیادی درباره شیوه‌های پیگیری این اهداف مطرح می‌شوند. این قبیل اهداف اقتصادی در یک ایدئولوژی بازار آزاد و زیرمجموعه آن یعنی

«اجماع واشنگتن»<sup>۱</sup> ریشه دارند و عملاً به خرد متعارف<sup>۲</sup> امروزی تبدیل شده‌اند درحالی‌که به همان اندازه خرد متعارفی که «جان کنت گالبرایت»<sup>۳</sup> (۱۹۵۸) بیش از چهار دهه پیش به استهزای آن پرداخت، محافظه‌کارانه هستند. طرفداران بازار آزاد فهرستی بلند بالا از سیاست‌گذاری‌ها را پیشنهاد می‌دهند که شامل استقلال بانک مرکزی در تعیین نرخ بهره بالا (وضعیتی که در مورد بانک مرکزی اروپا صدق داشت)، ایجاد اتحادیه‌های ضعیف، انعطاف‌پذیری بیشتر در بازار کار، ایجاد محدودیت‌های تعیین دستمزد و کاهش توانان خدمات عمومی و نرخ‌های مالیاتی می‌شود. این صاحب‌نظران همچنین اصلاحات متوازن بودجه‌ای و حذف تقریبی کسری بودجه<sup>۴</sup> را پیشنهاد دادند که جلوه آن را می‌شد در «پیمان ماستریخت»<sup>۵</sup> و «ميثاق ثبات»<sup>۶</sup> دید که زمینه‌ساز ایجاد «اروپای جدید» شدند و هنوز هم دستمایه محدود کردن هزینه‌های عمومی کشورهای عضو قرار می‌گیرند. سرانجام می‌توان به این فهرست جامع، خصوصی‌سازی شرکت‌های بزرگ عمومی و ورود خارجی کردن بسیاری از مقررات بازار را اضافه کرد. در واقع هدف کاملاً ساده است: ایجاد بازارهایی که تا حد امکان

۱- Washington Consensus: در سال ۱۹۸۹ کنفرانسی در واشنگتن با حضور اقتصاددانان آمریکایی شمالی و جنوبی با هدف بررسی تجربه توسعه این کشورها در دهه‌های ۵۰ تا ۸۰ میلادی برگزار شد. جان ویلیامسون نتایج این کنفرانس را در ده نکته کلی خلاصه کرد و نام آن را «اجماع واشنگتن» گذاشت. این نکات عبارت بودند از: (۱) انضباط مالی در بودجه و کاهش کسری بودجه (۲) تغییر جهت یارانه‌ها به سمت بهداشت و آموزش پایه‌ای و زیرساخت‌ها (۳) اصلاح مالیاتی (۴) آزادسازی نرخ بهره (۵) نرخ ارز رقابتی (۶) آزادسازی تجارت (۷) آزادسازی جریان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (۸) خصوصی‌سازی (۹) کاهش روند بزرگ بازار (۱۰) حقوق مالکیت. بخش‌هایی از این اصول مورد قبول صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی و نیز خزانه‌داری آمریکا قرار گرفت و توسط آنها به شکل گسترده‌ای تبلیغ شد - م

## 2- conventional wisdom

۳- John Kenneth Galbraits: اقتصاددان کانادایی و از طرفداران جنبش قرن بیستمی «لیبرالیسم آمریکایی» بود که تفکرات اقتصادی او عمدتاً به عنوان تفکرات کینزی و نهادگرا تلقی می‌شود. او تحلیل‌های فنی و مدل‌سازی ریاضی مطرح در تفکرات اقتصادی نئوکلاسیک را رد می‌کرد و فعالیت‌های اقتصادی را محصول پیچیده محیط فرهنگی و سیاسی آن می‌دانست و بر نقض عواملی مانند جدایی بین مالکیت و مدیریت شرکتی، انحصار و تأثیرات دولت و هزینه‌های نظامی بر اوضاع اقتصادی تأکید می‌کرد. به طور کلی می‌توان گفت او اقتصاد را عمدتاً از منظر سیاست و نه تفکرات اقتصادی کلاسیک می‌دید - م

4- fiscal deficit      5- Treaty of Maastricht      6- Stability Pact

انعطاف‌پذیر باشند که این از دید طرفداران این رویکرد در نهایت به نفع جامعه تمام خواهد شد.

مخالفین اجماع واشنگتن به حد کافی درباره شکست آن نوشته‌اند. با این حال به نظر من خیلی از نقدهایی که در این باره مطرح شده‌اند متقاعدکننده نیستند. در حالی که تقریباً همه پژوهش‌های مختلف به خوبی نقایص نظریه نئوکلاسیک را نشان می‌دهند، هیچ کدام عملاً نظریه جایگزین مهمی پیشنهاد نمی‌دهند. حتی برخی اقتصاددانان نئوکلاسیک مانند «جوزف استیگلیتز»<sup>۱</sup> (۲۰۰۲، ۲۰۰۳) بسیاری از سیاست‌های بازار آزاد را که در دهه‌های ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰ رواج داشتند باطعانه رد می‌کنند و آشکارا می‌پذیرند که این قبیل سیاست‌ها مبتنی بر یک نظریه نئوکلاسیک بیش از حد ساده‌انگارانه بوده‌اند و این که مدل‌های نئوکلاسیکی که ساختار بهتری دارند به شکلی متقاعدکننده محدودیت‌های این قبیل سیاست‌ها را نشان می‌دهند.

## نظریه جایگزین جدید

ابداً معتقد نیستم که ارائه نقدی پیچیده از دیدگاهی مسلط، بهترین استراتژی ممکن باشد. بسیاری از منتقدان سیاست‌های اقتصادی بازار آزاد، نقد خود را از مدل اقتصادی نئوکلاسیک و بنیان‌های نظری پیچیده آن شروع می‌کنند و در این مسیر، گاه فرضیه‌هایی را تحمیل می‌کنند که برگرفته از جهان واقعی هستند. با این حال این رویکرد تنها مدل‌هایی ایجاد می‌کند که درک آنها روز به روز دشوارتر می‌شود.

من در این کتاب رویکردی کاملاً متفاوت را دنبال می‌کنم و هدفم کاملاً روشن است: ارائه نظریه به معنای واقعی جایگزین در برابر مکتب اقتصادی مسلط که ذاتاً در تضاد با دیدگاه‌های جریان اصلی طرفداران بازار آزاد است و این دیدگاه‌ها را رد می‌کند. این گزینه جایگزین، نظریه پساکینزی است.

کتاب‌های جریان اصلی که تقریباً در همه جای دنیا به دانشجویان سال اول رشته اقتصاد خورانده می‌شوند، معمولاً چیزی درباره اقتصاد پساکینزی نمی‌گویند. مطالعه دانشجویان در این باره غالباً بسته و گریخته محدود به واحدهای درسی مربوط به تاریخ تفکر اقتصادی یا کلاس‌هایی است که در آنها مدل‌های رشد و توزیع اندیشمندان دانشگاه کمبریج مانند «جون رابینسون»<sup>۱</sup>، «نیکرلاس کالدور»<sup>۲</sup> و «لوییجی پاسینتی»<sup>۳</sup> هستند. مجال دیگری که اقتصاددانان یا دانشجویان اقتصاد سیاسی ممکن است در آن با نظریه‌های پساکینزی مواجه شوند هنگام بررسی مناقشات نظری معروف به «مناقشات سرمایه»<sup>۴</sup> است که قدمت آن به دهه ۱۹۶۰ برمی‌گردد. معمولاً در همین بافت است که تفکرات اقتصادی پساکینزی با تفکرات اقتصادی «سرافین‌ها»<sup>۵</sup> یا اقتصاددانان «نئو ریکاردویی»<sup>۶</sup> همراه می‌شود. به علاوه نظریه پساکینزی غالباً نظریه‌ای سلبی تلقی می‌شود که محدود به نشان دادن محدودیت‌ها و ایرادات کارکرد تولید نئوکلاسیک یا دیگر سازه‌های نظری مانند عامل کلی رشد بهره‌وری است.

با این حال از دهه ۱۹۷۰ به بعد، گام‌های مهمی در این باره برداشته شده است. اکنون بخش بزرگی از پژوهش‌های مبتنی بر تفکرات اقتصادی پساکینزی وجود دارد که بسیاری از رشته‌های مختلف را پوشش می‌دهد. این مجموعه کارها نشان می‌دهند که در قالب تفکرات اقتصادی پساکینزی، علاوه بر رد شدن سازه‌های نظری کلیدی تفکر نئوکلاسیک، ایده‌های کلیدی در عرصه‌های

1- Joan Robinson 2- Nicholas Kaldor 3- Luigi Pasinetti

۴- capital controversies: اشاره به بحث نظری و ریاضی در دهه ۱۹۶۰ در میان اقتصاددانان است که در آن ماهیت و نقش کالاهای سرمایه‌ای مورد توجه قرار می‌گیرد و از نسخه نئوکلاسیک درباره تولید و توزیع انباشتی این کالاها انتقاد می‌شود- م

۵- Sraffian: تفکر اقتصادی سرافایی که منبعت از اندیشه‌های اقتصادی اقتصاددان ایتالیایی، پیرو سرافا (1898-1983) Piero Sraffa است، همراه با نمایانیدن ایرادات نظریه نئوکلاسیک ارزش، به بیان تحلیل‌های جایگزین به ویژه تکنیک سرمایه در حال انباشت می‌پردازد. بسیاری از متفکران اقتصاد پساکینزی از نقد سرافا برای توجیه کنار گذاشتن تحلیل نئوکلاسیک و بررسی دیگر تفکرات اقتصادی استفاده می‌کنند- م

6- Neo- Ricardian

نظری، تجربی و سیاست‌گذاری ارائه می‌شود. همچنین تحقیقات و کتاب‌های زیادی منتشر شده‌اند که بر این نقش‌آفرینی ایجابی تاکید دارند. محتوای صرف یا عمده برخی ژورنال‌های آکادمیک، مانند «ژورنال تفکرات اقتصادی کمبریج»<sup>۱</sup> (چاپ ۱۹۷۷)، «ژورنال تفکرات اقتصادی پساکینزی»<sup>۲</sup> (۱۹۷۸) و ژورنال «مرور اقتصاد سیاسی»<sup>۳</sup> (۱۹۸۹)، درباره تفکر پساکینزی هستند درحالی‌که بسیاری دیگر از نشریات مانند «مرور تفکرات اقتصادی سیاسی و رادیکال»<sup>۴</sup> در غالب شماره‌های خود مقالات پساکینزی را چاپ می‌کنند.

همچنین سازمان‌هایی مانند «گروه مطالعات پساکینزی»<sup>۵</sup> در بریتانیا یا «انجمن مطالعات کینزی»<sup>۶</sup> در فرانسه وجود دارند که فعالیت خود را معطوف مطالعات پساکینزی کرده‌اند و کارگاه‌ها و همایش‌های منظمی در این زمینه برگزار یا از آنها حمایت مالی می‌کنند همچنین واحدهای آموزشی تفکرات اقتصادی وجود دارد که برنامه‌های تربیت فارغ‌التحصیلانی در زمینه تفکرات اقتصادی پساکینزی و دیگر دیدگاه‌های هتروдокس را دنبال می‌کند که از آن جمله می‌توان به دانشگاه «نیو اسکول»<sup>۷</sup>، دانشگاه میسوری در کانزاس سیتی، دانشگاه ماساچوست موسوم به «امهرست»<sup>۸</sup> و دانشگاه یوتا اشاره کرد. سرانجام این‌که در این مدت یک مدرسه تابستانی پساکینزی وجود دارد که امکان ملاقات با پژوهشگران پساکینزی را برای دانشجویان سراسر جهان فراهم می‌کند.

### پادزهری برای رویکرد «راه دیگری نیست»

تفکرات اقتصادی پساکینزی، پادزهری مؤثر برای رویکرد «راه دیگری نیست» به شمار می‌روند؛ یعنی این اعتقاد مبنایی که تفکرات اقتصادی جریان اصلی و راه‌حل‌های با‌اثر آزاد آن تنها راه درک و حل و فصل مشکلات اقتصادی هستند. همچنین تفکر اقتصادی پساکینزی، بنیان نظری نیرومندی ارائه می‌کند

1- Cambridge Journal of Economics  
3- Review of Political Economy  
5- Post Keynesian Study Group  
7- New School University

2- Journal of Post Keynesian Economics  
4- Review of Radical and Political Economics  
6- Association des Etudes Keynesiennes  
8- Amherst

که می‌تواند مبنایی برای نقد نظریه جریان اصلی و سیاست‌های ریاضتی آن و همچنین حمایت از پیشنهاد سیاست‌های جایگزین و ساده‌تر باشد.

در حالی که نظریه پساکینزی - همانند نظریه نئوکلاسیک - بنیان‌هایی در اقتصاد خرد دارد، بنیان نظری آن متفاوت و از بسیاری جهات واقع‌گرایانه‌تر است. به علاوه سیاست‌های اقتصاد کلان آن که از دل این بنیادهای اقتصاد خرد برمی‌آیند، تفاوت بارزی با سیاست‌هایی دارند که از نظریه نئوکلاسیک ریشه می‌گیرند.

در فصل‌های مختلف این کتاب، تاکید ما بر ارزش‌زدایی از برخی اسطوره‌ها است که از بطن کاربرد اولیه نظریه نئوکلاسیک سر بر می‌آورند (بینید کین<sup>۱</sup>، ۲۰۰۱). به عنوان مثال، ادعاهای مغایر زیر را که در این کتاب بررسی خواهند شد مدنظر داشته باشید: افزایش تقاضا الزاماً باعث افزایش قیمت‌ها نمی‌شود، افزایش دستمزد حداقلی<sup>۲</sup> یا دستمزد واقعی<sup>۳</sup> به افزایش بیکاری نمی‌انجامد، افزایش دستمزد واقعی منجر به کاهش سود نمی‌شود، کاهش نرخ پس‌انداز، نه عامل کاهش سرمایه‌گذاری است و نه نرخ رشد اقتصادی را کند می‌کند، یک سیستم قیمت‌گذاری انعطاف‌پذیر باعث نمی‌شود اقتصاد به سطح متوازن (یا بهینه) برون‌داد برگردد و سرانجام کسری بودجه نه عامل تورم است و نه نرخ بهره را افزایش می‌دهد.

بسیاری از صاحب‌نظران، اقتصاد پساکینزی را «علم پریشان»<sup>۴</sup> نامیده‌اند؛ چرا که نظریه‌پردازان جریان اصلی این فرضیه را مطرح می‌کنند که جامعه برای رسیدن به نیرومندی اقتصادی<sup>۵</sup>، باید تن به سیاست‌های ریاضتی بدهد و از رقابتی نامحدود سربلند بیرون آید. برعکس نظریه پساکینزی، پیامی کاملاً متفاوت دارد که شخصاً معتقدم پیامی مثبت‌تر و هیجان‌انگیزتر است. این که عامل دستیابی به نتایج بهتر، همکاری و نه رقابت و مناقشه است. کمیابی<sup>۶</sup> در واقع سازه‌ای صرفاً فکری است که می‌توان آن را نادیده گرفت (ونتلول<sup>۷</sup>، ۲۰۰۱).

1- Keen      2- minimum wage      3- real wage      4- dismal science

۵- واژه‌ای مربوط به زبان باستانی سانسکریت که به ویژه در مذاهب هندی برای توصیف آرامش ذهنی حاصل از آزادسازی جسم و روح به کار می‌رود. در این جا منظور رسیدن به آرامش اقتصادی است - م

6- Scarcity      7- Ventolou

## در جانبداری از تفکرات اقتصادی پسا ریاضتی<sup>۱</sup>

در سال ۲۰۰۰، شماری از دانشجویان دانشگاه‌های مختلف در فرانسه، علیه شیوه تدریس اقتصاد در دانشگاه‌ها موضع گرفتند و اعتراض آنان بانی جنبشی شد که از آن زمان به دیگر کشورها هم سرایت کرده است (فولبروک<sup>۲</sup>، ۲۰۰۳). این جنبش، الهام‌بخش خلق یک شبکه و یک خبرنامه با عنوان «مرور تفکر اقتصادی پسا ریاضتی» (به نشانی <http://www.paecon.net>) شده که تاکنون بیش از ۸۰۰۰ مشترک در بیش از ۱۵۰ کشور را به خود جلب کرده است.

دانشجویان از جزم‌اندیشی حاکم بر روند تدریس دیدگاه‌های اقتصادی و بی‌ربط بودن مدل‌های رسمی که ظاهراً به جهانی خیالی و نه دنیای واقعی آمده بودند رضایت نداشتند و برای همین این آموزه‌ها را «ریاضتی» می‌خواندند. آنها خواستار واحدهای درسی بودند که محدودیت‌ها و نقایص نظریه نئوکلاسیک را بهتر به آنها بیاموزند. همچنین خواهان تکرگرایبی بیشتر و شامل شدن برخی آموزه‌های هترودوکس بودند که امکانی از جهان واقعی باشند.

این کتاب را به این دسته از دانشجویان و دانشجویانی که بعد از آنها این رویکرد را دنبال کرده‌اند تقدیم می‌کنم. هدف من این است که نقشی در مبارزه آنها داشته باشم.